

Що стосується наступної групи районів, то ступінь залісненості території в них коливається від 4,8 % у Козівському до 10,2 % в Зборівському районі. Вік деревини вищий ніж у попередніх районах і максимум становить 33 роки у Тернопільському. Середньорічний запас деревини у Лановецькому та Козівському районах найвищий в області і становить 173 м³/га. Отже, для цієї групи районів слід збільшити ступінь лісистості території до екологічного оптимуму за рахунок більш інтенсивного процесу лісовідновлення, а також сталого розміру лісокористування, що в свою чергу приведе до збільшення потенціалу лісових ресурсів.

Для третьої групи районів характерна високий ступінь залісненості території та віку деревини, але, разом з тим, у Бучацькому та Борщівському районах найнижчі в області показники середнього запасу деревини (відповідно 149 та 150 м³/га), що суттєво впливає на величину потенціалу лісових ресурсів. Тому, саме для цієї групи треба інтенсифікувати процес лісонасадження.

Щоб зберегти високий потенціал лісових ресурсів та сприятливості умови використання його, для четвертої групи районів слід, в першу чергу, зменшити розміри лісокористування, що в свою чергу приведе до зростання віку деревини у Шумському та Бережанському районах, та до збільшення середньорічного запасу деревини у Монастириському, Кременецькому та Бережанському адміністративних районах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Данилишин Б.М., Дорогунцов С.І. і ін. Природно-ресурсний потенціал сталого розвитку України.- Київ, РВПС України.- 716с. 1
2. Игнатенко Н. Г., Руденко В. П. Природно-ресурсный потенциал территории. Географический анализ и синтез.- Львов.: «Выща школа», 1986.- 164 с. 4
3. Паламарчук М. М., Горленко И. А., Яснюк Т. Е. Минеральные ресурсы и формирование промышленных территориальных комплексов.- Киев: «Наукова думка», 1978.- 220 с. 3
4. Державне агентство лісових ресурсів України (Електрон. ресурс) / Спосіб доступу: URL: <http://dklg.kmu.gov.ua/forest>.

Березовська Д.

Науковий керівник – проф. Царик Л.П.

ПРИРОДНІ ПЕРЕДУМОВИ РЕГІОНАЛЬНОГО ЛАНДШАФТНОГО ПАРКУ «ЗАГРЕБЕЛЛЯ»

Складна екологічна ситуація в Україні вимагає від суспільства вдосконалення та інтенсифікації існуючих і застосування нових форм охорони та раціонального використання довкілля. Однією з таких форм охорони є створення регіональних ландшафтних парків (далі - РЛП). Створення РЛП сприятиме ландшафтно-екологічній оптимізації території регіону.

Регіональні ландшафтні парки в Україні є природоохоронними рекреаційними установами місцевого чи регіонального значення, що створюються з метою збереження в природному стані типових або унікальних природних комплексів та об'єктів, а також збереження умов для організованого відпочинку населення, РЛП організуються, як правило, без вилучення земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів у їх власників або користувачів.

Перспективам розвитку РЛП Поділля присвячені наукові праці В.П.Брусака, Р.М.Гнатюка, Ю.В.Зінька, Я.С.Кравчука (1998), Л.П.Царика, П.Л.Царика (1999, 2002, 2004, 2009), Й.М.Свинка, В.М.Черняка, П.М.Дем'янчука (1999), Л.В.Гудзевича, В.Є.Любченка, (2001, 2004), Е.Кульчицької, (2008), Г.І. Денисика, В.М.Воловика (2009); важливість створення регіональних ландшафтних парків в національній екомережі з метою запобігання фрагментації екосистем підкреслюють в свої працях О.Мудрак, Л.Кирилюк; еколого-економічне обґрунтування розвитку рекреації на основі регіональних ландшафтних парків подає у свої працях Л.М.Савчин, (2004); про роль РЛП у збереженні біотичного різноманіття і культурно-історичної спадщини наголошує С.І.Кукурудза та інші.

На РЛП покладаються виконання таких завдань: збереження цінних природних та історико-культурних комплексів та об'єктів; створення умов для ефективного туризму, відпочинку та інших видів рекреаційної діяльності в природних умовах з додержанням режиму

охорони заповідних природних комплексів і об'єктів; сприяння екологічній освітньо-виховній роботі.

Ландшафтний регіональний парк «Загребелля» був створений згідно з рішенням Тернопільської обласної ради Народних депутатів від 18 березня 1994 р. та Тернопільської міської ради Народних депутатів №204 від 14 березня 1994 р. на площі 630 га. На території РЛП розташований дендропарк, лісове урочище „Пронятин”, створені лісові насадження „Наука”, працює розсадник „Зелене господарство”, Тернопільський став та лісопарк „Кутківці” на його березі.

Розташований він у геоморфологічному районі Тернопільського плато, що належить до підобласті Подільської височини геоморфологічної області Волино-Поділля. Цей район розміщений поміж Товтровим пасмом і Опіллям. Поверхня його переважно злегка хвиляста, абсолютні висоти коливаються у межах 320-400 м н.р.м. У меридіональному напрямку плато почленоване лівими притоками Дністра, серед яких власне у долині Серету в його середній частині бігу розташований досліджуваний РЛП. Територія плато вкрита переважно три- і двоярусною лесовою серією. Ґрунти переважно сірі і темно-сірі опідзолені лісові, які місцями змінюються дерново-підзолистими, а також зустрічаються фрагменти різних варіантів опідзолених чорноземів [1.4-5].

В результаті камеральних і польових досліджень встановлено природні ландшафтні комплекси рангу місцевостей та рангу урочищ (простих і складних) (табл. 1). Урочища і фації знаходяться під постійним антропогенним впливом. Відбувається порушення компонентів, особливо ґрунтового і рослинного покриву, в зв'язку з чим утворюються антропогенні модифікації ПТК і антропогенні фації. Морфоструктура складається з типів місцевостей і ПТК (природно-територіальних комплексів рангу складних та простих урочищ). Вся територія включає дендропарк, лісопарк Загребелля, смугу лісів вздовж західного берега водосховища і лісові масиви між Кутківцями і Пронятином. До парку входять водні об'єкти – водосховище та гребний канал.(більш 200 га).

Табл.1.

Основні типи ландшафтних місцевостей РЛП «Загребелля»

Тип	Характеристика ландшафтних місцевостей
Хвилясті межиріччя	складені потужними товщами лесовидних суглинків і лесів, зайняті переважно дубово-грабовими лісами на опідзолених чорноземах. У минулому цю частину території займали лучні степи з дібровами. Площа біля 190 га.
Придолинні схили	Знаходяться на лесовидних суглинках, частково або повністю вкриті дубово-грабовими лісами на еродованих чорноземах і сірих лісових ґрунтах (з великими і малими балками та долинами приток головної річки). Площа біля 140 га
Заплави та низькі тераси	складені алювіальними суглинками та супісками з різнотравними луками на лучних і дерново-лучних ґрунтах; з лісонасадженнями на території парку, частково під населеними пунктами, дорогами. Площа біля 12 га.
Балка “Галичина	розташована в центрі парку, від південно-західного кутка водосховища (готель “Галичина”) на північній захід. Простягається широким плоским дном, тимчасовим водотоком з виходами криниць, і відносно великою правою балкою-притокою. В межах РЛП вся балка заліснена. Її можна виділити як IV тип місцевостей, який складається з 9 типів урочищ: а) урочища (ПТК) вододільних рівнин; б) ПТК пологих схилів; в) ПТК спадистих схилів; г) ПТК обривистих схилів; д) ПТК крутих схилів; е) ПТК днища балки з лісовою рослинністю; ж) ПТК днища балки з лучною рослинністю; з) ПТК днища малих балок; і) ПТК водойм. Площа цієї місцевості більш 10 га.

Ландшафтні дослідження парку «Загребелля» дозволили виявити морфологічну структуру ландшафтів, яка складається з 4 типів місцевостей та 9 типів природних комплексів

рангу урочищ. За результатами досліджень можна ввести поняття про природно-антропогенні екотони та їх модифікації на рівні фацій і урочищ [3.6-8].

Майже половину наземної території парку займають штучні лісопаркові насадження та псевдо натуральні угруповання, в яких переважають інтродуковані на Поділлі породи та екзоти (ялина сибірська, ялина європейська, сосна звичайна, сосна Веймутова, біла акація, тополя бальзамічна, горіх Зібольда, горіх грецький, кінський каштан звичайний, модрина європейська, дугласія та ін.). Решта площі розподіляється приблизно порівну між водними екосистемами Тернопільського ставу та вторинно-похідними дубово-грабовими і грабовими насадженнями Тернопільського лісництва Тернопільського ЛГЗ, розташованими між сс. Кутківці і Пронятин.

Флора парку нараховує близько 550-600 видів вищих судинних рослин, 15-20 видів мохоподібних і біля 10 видів обрідників.

Незважаючи на значну трансформованість і синантропізованість флороценотичних комплексів парку, в їх складі зберігся ряд рідкісних видів, зокрема 6 видів, занесених до другого видання Червоної книги України: підсніжник звичайний, астранція велика, арум Бессера, пальчатокорінник м'ясочервоний, плавун щитолистий, лілія лісова, а також низка регіонально рідкісних видів: латаття сніжно-біле, хвоць рябий, щитник гребенястий, апозерис смердючий, купина широколиста, пухирник звичайний, рівноплідник рутвицелистий, та ін.

Таким чином, незважаючи на значну трансформованість рослинного покриву парку внаслідок інтенсивного господарського використання, його флора зберегла ряд елементів, що становлять певну регіональну природоохоронну цінність [4.167].

Моніторинг, який проводився на території РЛП показав, що більш-менш стабільно зустрічається 64 види птахів, з яких 42 види (65,6%) є гніздовими, 14 видів (21,9%) є осілими, 3 види (4,7%) - зимуючими, 15 видів (23,4%) - кочовими і 3 види (4,7%) - пролітними.

На досліджуваній території зустрічається лелека білий, чапля сіра, гуска сіра, крижень, яструб малий, мартин звичайний, припутень, горлиця садова, зозуля, сова вухата, сич хатній, серпокрилець чорний, крутиголівка, дятел звичайний, дятел малий, дятел сірійський, жовна зелена, ластівка міська, жайворонок малий, жайворонок польовий, плиска біла, вивільга, сойка, сорока, галка, грак, крук, кропив'янка прудка, кропив'янка сіра, кропив'янка чорноголова, вівчарик-ковалик, вівчарик жовтобровий, та ін.. [2.10-11].

У басейні річки Серет, зокрема в Тернопільському ставку риби представлені 29 видами, що належать до восьми родин. До них належать: в'юн, щитівка звичайна, голянь звичайний, густера звичайна, карась золотистий, карась сріблястий, білий амур, сазан, товстолоб, краснопірка, рибець, лящ, пічкур, ялець звичайний, в'язь, головень, плітка, лин, горчак, йорж звичайний, та ін.

Основним чинником, що впливає на видовий склад і популяцію різних видів тварин і рослин є негативні зміни у навколишньому середовищі, особливо через непередбачувану й безвідповідальну господарську діяльність людини, виникли умови, внаслідок яких у житті фауни і флори настають незворотні зміни. Для покращення стану територія парку повинна відповідати цілісному природно-територіальному комплексу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Звіт Відділу охорони природних екосистем Інституту екології Карпат Національної АН України за 1994 рік.
2. Звіти Управління екології і природних ресурсів Тернопільської області за 2004 рік./Чернюк Г.В. Ландшафтні парки Тернопільської області. – Тернопіль, 2005.
3. Чернюк Г.В. «Природні комплекси ландшафтного парку «Загребелля»» /Наукові записки. Серія: географія, №2, 2004.- Тернопіль: ТДПУ, 2004.-с.152-157.
4. Природа Тернопільської області. /За ред. К.І. Геренчука. - Львів: Вища школа, 1979.- 167с.